

ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátě složeném z předsedkyně JUDr. Dagmar Nygrínové a soudců JUDr. Marie Turkové a JUDr. Petra Průchy v právní věci žalobců: **a) Ing. M. P., b) MVDr. J. N.**, oba zast. Mgr. Jaroslavem Pomališem, advokátem, se sídlem Liberec, Na Rybníčku 387/6, proti žalované: **Česká správa sociálního zabezpečení**, se sídlem Praha 5, Křížová 25, v řízení o kasační stížnosti žalobců proti rozsudku Městského soudu v Praze ze dne 26. 1. 2005, č. j. 7 Ca 115/2003 – 20,

t a k t o :

I. Kasační stížnost se zamítá.

II. Žádnému z účastníků se nepřiznává právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti.

O d ů v o d n ě n í :

Žalobci (dále jen „stěžovatelé“) včas podanou kasační stížností napadají shora označený rozsudek Městského soudu v Praze, kterým byla zamítnuta jejich žaloba proti rozhodnutí žalované ze dne 4. 4. 2003, č. j. 445214953/ODO, jímž bylo rozhodnuto, že se žádost stěžovatelky Ing. M. P. o poskytnutí jednorázové peněžní částky podle zákona č. 172/2002 Sb., o odškodnění osob odvečených do SSSR nebo do táborů, které SSSR zřídil v jiných státech, ve znění pozdějších předpisů, (dále jen „zákon č. 172/2002 Sb.“), z důvodu nesplnění podmínek § 1 označeného zákona (absence československého občanství na straně jejího otce v době odvečení), zamítá.

Proti shora označenému rozhodnutí žalovaného podali oba stěžovatelé žalobu, ve které uváděli, že jejich otec byl československým občanem, přičemž žalovaná nevzala v potaz všechny skutečnosti. Brojili rovněž proti postupu žalované a uváděli okolnosti

vyvracející neexistenci otcova občanství. Navrhovali, aby jim byla přiznána jednorázová peněžní částka podle zákona č. 172/2002 Sb.

V napadeném rozsudku Městský soud v Praze uvedl, že žalobce MVDr. J. N. nemá aktivní legitimaci, a to z důvodu, že o částku podle zákona č. 172/2002 Sb. požádala toliko jeho sestra. Žalobce v žalobě ani netvrdil, že by o tuto částku sám požádal. Městský soud v Praze dále zejména uvedl, že ze spisu vyplynulo, že otec žalobců nabyt československé státní občanství udělením dne 2. 9. 1961 (přičemž takto může občanství nabýt pouze osoba, která v době udělení občanství nebyla občanem Československé socialistické republiky), a že v době žádosti o toto občanství byl držitelem pasu SSSR a povolení k pobytu pro cizince, a že k žádosti o československé občanství přiložil potvrzení o propuštění ze státního svazku SSSR. S odkazem na výše uvedené pak soud dovodil, že se jeví jako pravděpodobný skutkový závěr žalované, že otec žalobců nebyl v době odvěčení občanem ČSR, ale občanem SSSR. Takto zjištěný skutkový stav vyplývá podle soudu i z provedeného dokazování ve správním řízení a vychází zejména z dobových důkazů.

Městský soud dále doplnil, že není v současné době možné dohledat všechny doklady, které se týkaly občanství otce žalobců a při hodnocení této otázky je tedy nutné vycházet z těch dokladů, které nalezeny byly, a z nichž vyplývá, že otec stěžovatelky a) nabyt dne 26. 4. 1940 občanství SSSR, které měl až do dne 2. 9. 1961, kdy nabyt čs. občanství. Soud k tomuto doplnil, že v současné době již jiné důkazy nelze objektivně zajistit či provést. Opačné závěry jsou přitom podle soudu vyvráceny označenými důkazy, z nichž vycházela žalovaná.

S odkazem na výše uvedené uzavřel, že skutkový závěr žalované, podle něhož nebyl otec žalobců v době zatčení občanem Československa, a není tak oprávněnou osobou podle ustanovení § 2 odst. 1 písm. b) zákona č. 172/2002 Sb., má podle soudu oporu v provedeném dokazování, a tato skutečnost byla i náležitě právně zhodnocena při zamítnutí žádosti Ing. M. P.

Proti tomuto rozsudku podali oba stěžovatelé obsáhlou kasační stížnost, ve které brojili proti závěru soudu o neexistenci československého občanství jejich otce v době odvěčení do SSSR. K tomuto pak uváděli, že soud nehodnotil důkazy v historickém kontextu jejich vzniku, k čemuž zejména doplnili, že otec stěžovatelů se nemohl z historických důvodů vrátit s jiným pasem než pasem SSSR, přičemž však soud ani správní orgán nezkoumal to, že otec zastával po válce funkci pověřence a vedoucího repatriačního úřadu, kterou mohli zastávat toliko občané tehdejšího Československa, a nezkoumal, že otcí bylo občanství v roce 1961 uděleno, aniž by splnil podmínku pětiletého pobytu na území České republiky, tedy muselo být přihlédnuto k jeho dřívějšímu občanství. Dále pak namítali, že soud z některých důkazů účelově použil jen část informací, k čemuž zejména uváděli, že existence sovětského pasu vydaného v roce 1957 není důkazem existence sovětského občanství v roce 1949 a dále pak, že věrohodnost všech údajů uvedených v dokumentech stran jejich otce je třeba posuzovat vcelku; doplnili, že některá tvrzení, např. tvrzení o dobrovolnosti pobytu v SSSR, jsou nevěrohodná, a že otec by mohl být bez občanství deportován zpět a proto musel pro občanství udělat vše, co bylo v jeho silách. Rovněž namítali, že soud odhlédl bez odůvodnění od zjištění Střediska pro dokumentaci protiprávnosti komunistického režimu, přičemž závěry Střediska pro dokumentaci protiprávnosti komunistického režimu mají nejvyšší vypovídací schopnost, neboť středisko provádělo v těchto věcech speciální šetření a mělo přístup k tajným informacím. S odkazem

na výše uvedené pak dovozovali nesprávné skutkové zjištění jak ze strany soudu tak žalovaného správního orgánu.

Konečně pak namítali, že soud neshledal aktivní legitimaci MVDr. J. N., ačkoliv v dokumentaci jsou doklady o jeho žádosti.

Na základě výše uvedeného pak oba stěžovatelé požadovali, aby byl napadený rozsudek zrušen a vrácen k dalšímu řízení.

Žalovaná podala ke kasační stížnosti vyjádření, ve kterém uvedla, že se ztotožňuje se závěry Městského soudu v Praze a navrhuje, aby Nejvyšší správní soud kasační stížnost jako nedůvodnou zamítl.

Nejvyšší správní soud napadený rozsudek přezkoumal v souladu s § 109 odst. 2 a 3 s. ř. s., vázán rozsahem a důvody, které stěžovatelé uplatnili v kasační stížnosti. Nejvyšší správní soud přitom neshledal vady podle § 109 odst. 3 zákona č. 150/2002 Sb., soudní řád správní, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „s. ř. s.“), k nimž by musel přihlídnout z úřední povinnosti.

Po přezkoumání kasační stížnosti Nejvyšší správní soud dospěl k závěru, že kasační stížnost není důvodná.

Nejvyšší správní soud nejprve posoudil formální náležitosti kasační stížnosti a konstatoval, že kasační stížnost je podána včas a jde o rozhodnutí, proti němuž je kasační stížnost přípustná. Stěžovatelé jsou zastoupeni advokátem.

Před samotným posouzením věci považuje Nejvyšší správní soud za nutné předeslat, že v řízení o kasační stížnosti není jeho úkolem znovu posuzovat, zda měla být stěžovatelům jednorázová peněžní částka podle zákona č. 172/2002 Sb. udělena, nýbrž je jeho úkolem pouze posoudit, zda předchozí řízení naplňuje důvod či důvody vymezené v § 103 odst. 1 s. ř. s., specifikované stěžovateli.

Z kasační stížnosti vyplynulo, že stěžovatelé uplatňují důvod uvedený v ustanovení § 103 odst. 1 pod písm. b) s. ř. s. Podle tohoto ustanovení lze kasační stížnost podat z důvodu tvrzené vady řízení spočívající v tom, že skutková podstata, z níž správní orgán v napadeném rozhodnutí vycházel, nemá oporu ve spisech nebo je s nimi v rozporu, nebo že při jejím zjišťování byl porušen zákon v ustanoveních o řízení před správním orgánem takovým způsobem, že to mohlo ovlivnit zákonnost, a pro tuto důvodně vytýkanou vadu soud, který ve věci rozhodoval, napadené rozhodnutí správního orgánu měl zrušit; za takovou vadu řízení se považuje i nepřezkoumatelnost rozhodnutí správního orgánu pro nesrozumitelnost.

Naplnění takových důvodů však Nejvyšší správní soud v souzené věci neshledal.

Nejvyšší správní soud dále uvádí, že předmětem sporu je především spor o existenci či neexistenci československého občanství otce stěžovatelů.

Ještě před posouzením této otázky se Nejvyšší správní soud zabýval námitkou stran aktivní legitimace MVDr. J. N. a dospěl k závěru, že soud postupoval správně, pokud dovodil, že MVDr. J. N. nebyl aktivně legitimován k podání žaloby. Žaloba, byť podaná jménem obou

stěžovatelů, směřovala však toliko proti rozhodnutí č. j. 445214953/ODO, ze dne 4. 4. 2003, jímž bylo vysloveno, že se zamítá žádost Ing. M. P. o poskytnutí jednorázové peněžní částky podle zákona č. 172/2002 Sb., a to z důvodu nesplnění podmínky § 1 daného zákona (absence československého občanství u jejího otce), a tedy směřovala pouze proti rozhodnutí vztahujícího se k této stěžovatelce a nikoliv stěžovateli MVDr. J. N. Stejně tak je třeba uvést, že žádost stěžovatele MVDr. J. N. o poskytnutí jednorázové peněžní částky podle zákona č. 172/2002 Sb., resp. rozhodnutí o ní, se v předloženém správním spisu nenachází, ostatně ani tento stěžovatel takovou žádost, či na ni navazující rozhodnutí žalované do soudního spisu nezaložil. Této námitce tak Nejvyšší správní soud nemohl přisvědčit.

S odkazem na výše uvedené tak Nejvyšší správní soud o kasační stížnosti rozhodoval věcně jen pokud ji podala sama stěžovatelka.

Ve vztahu k samotnému předmětu sporu, je třeba nejprve uvést, že ustanovení § 1 zákona č. 172/2002 Sb. stanoví, že tento zákon se vztahuje na občany České republiky, kteří jako *českoslovenští občané* byli odvečeni do Svazu sovětských socialistických republik nebo do táborů, které měl Svaz sovětských socialistických republik zřízeny v jiných státech.

Ustanovení § 2 odst. 1 tohoto zákona blíže upřesňuje, že oprávněnou osobou je fyzická osoba, která splňuje následující podmínky:

a) byla odvečena do Svazu sovětských socialistických republik nebo do táborů, které měl Svaz sovětských socialistických republik zřízeny v jiných státech,

b) *v době odvečeni byla občanem Československa,*

c) je občanem České republiky,

d) nebyla příjemcem nároků podle zákona Slovenské národní rady č. 319/1991 Sb., ve znění pozdějších předpisů,

e) nebyla pravomocně odsouzena pro zločiny směřující proti demokratickému Československu 1) a nebyla osobou státně nespolehlivou podle zákona č. 128/1946 Sb., o neplatnosti některých majetkově-právních jednání z doby nesvobody a o nárocích z této neplatnosti a z jiných zásahů do majetku vzcházejících.

Ustanovení § 2 odst. 2 citovaného zákona potom stanoví, že zemřela-li osoba splňující podmínky podle odstavce 1, nebo byla-li prohlášena za mrtvou, jsou oprávněnými osobami děti a manžel oprávněné osoby, a dále rodiče oprávněné osoby.

Z obsahu správního spisu přitom ani podle Nejvyššího správního soudu nevyplývá, že by otec stěžovatelky splňoval podmínku vymezenou v § 1 a § 2 odst. 1 písm. b), tedy že by v době odvečeni měl československé státní občanství. Nejvyšší správní soud z obsahu správního spisu zjistil stejné skutečnosti jako Městský soud v Praze, tedy zejména to, že československé občanství nabyt až dne 2. 9. 1961. Žádný důkaz, který by potvrzoval dřívější nabytí tohoto občanství se přitom ani podle Nejvyššího správního soudu ve spisu nenachází. Naopak do vlastnoručně psaného prohlášení ze dne 12. 1. 1959, které bylo vyplněno za účelem udělení československého státního občanství, otec stěžovatelky výslovně uvedl, že československé státní občanství dosud nenabyl. Ve vlastnoručně psaném životopise otec stěžovatelky m.j. uvedl, že se narodil dne X. v Č. – tehdy Rakousko, od roku 1918

Rumunsko, od roku 1940 SSSR, kdy byla Bukovina, t.j. území, kde se nacházejí Č., včleněna do SSSR. Z toho lze usuzovat, že před druhou světovou válkou byl otec stěžovatelky rumunským státním občanem (studoval v Bukurešti) a od roku 1940 občanem SSSR. V průběhu války pracoval v Polsku a od 10. 10. 1944 se zdržoval na území nynější České republiky. Po porážce Německa se stal pověřencem a vedoucím repatriačního úřadu v Liberci. Československé státní občanství by tedy musel získat v mezidobí let 1945 – 1949, což se však v řízení prokázat nepodařilo.

Z takto zjištěného skutkového stavu, a to v rozhodující míře přímo od stěžovatelky, pak vycházel žalovaný správní orgán, jakož i Městský soud v Praze, a jejich závěr o tom, že nebyly splněny podmínky vymezené zákonem č. 172/2002 Sb. pro přiznání jednorázové peněžní částky byl učiněn v souladu s příslušnými ustanoveními zákonné úpravy. S tímto závěrem souhlasí i Nejvyšší správní soud.

Nejvyšší správní soud se přitom zcela ztotožňuje se závěrem, že v současné době již jiné důkazy nelze objektivně zajistit či provést, přičemž námitky stěžovatelky o existenci československého občanství nejsou potvrzeny důkazy, z nichž vycházela žalovaná.

S odkazem na výše uvedené tak Nejvyšší správní soud nemohl přisvědčit námitkám stěžovatelky týkající se existenci československého občanství jejího otce v době odvěčení do SSSR, tedy námitkám, ve kterých stěžovatelka brojila proti nehodnocení důkazů v historickém kontextu jejich vzniku, k účelovému používání jen části informací, odhlédnutí soudu – bez odůvodnění – od zjištění Střediska pro dokumentaci protiprávnosti komunistického režimu ani tvrzením, které tyto námitky dále rozváděly. Nejvyšší správní soud neshledal, že by důkazy nebyly hodnoceny v historickém kontextu, ani že by se účelově používaly jen části informací. Naopak je třeba uvést, že byly hodnoceny všechny dostupné důkazy, a to přihlédnutím k jejich vypovídací hodnotě, navíc s ohledem na historické souvislosti. Přitom však nevyplynulo, že by otec stěžovatelky nabyl čs. občanství před odvěčením do SSSR. Nejvyšší správní soud nepřisvědčil ani tvrzením, která rozváděla označené námitky. Stěžovatelka zejména uváděla, že soud ani správní orgán nezkoumaly to, že otec zastával po válce funkci pověřence a vedoucího repatriačního úřadu, kterou mohly zastávat toliko občané tehdejšího Československa, resp. nezkoumal, že otcí bylo občanství v roce 1961 uděleno, aniž by splnil podmínku pětiletého pobytu na území České republiky, tedy muselo být přihlédnuto k jeho dřívějšímu občanství. K tomuto je třeba uvést, že takové skutečnosti stěžovatelka v žalobě neuváděla a Nejvyšší správní soud je musel s odkazem na znění § 109 odst. 4 s. ř. s. odmítnout. I kdyby je však mohl přijmout, nemohl by závěru z nich vyvozovaného bez dalšího přisvědčit, neboť nejsou nesporným důkazem toho, že československé občanství bylo otcí stěžovatelky před odvěčením uděleno; jde o argumenty pohybuující se jen v rovině úvah. Mohly by být použity jen jako důkaz podpůrný, pokud by existoval jiný nezvratný důkaz tohoto předpokladu pro poskytnutí požadované částky, který však v řízení položen nebyl.

Nejvyšší správní soud přitom neshledal relevantní ani námitku stěžovatelky, že soud z některých důkazů účelově použil jen části informací, i když je nutno připustit, že vydání sovětského pasu otcí stěžovatelky v roce 1957 není ještě důkazem existence sovětského občanství této osoby v roce 1949 a že některá jeho tvrzení v dotazníku a ve vlastnoručně psaném životopisu, např. tvrzení o dobrovolnosti pobytu v SSSR, mohou být nevěrohodná – zkreslená, a z důvodu zcela pochopitelného strachu otce stěžovatelky z možných nepříznivých následků, to jest další možné perzekuce ze strany státních orgánů SSSR či ČSR. Skutečnost, že otec stěžovatelky pro získání československého občanství musel uvést vše, co k tomuto cíli

bylo potřebné, je sice pochopitelná, avšak závěr o neexistenci československého občanství v době předcházející zavlčení tím není vyvrácen. Nejvyšší správní soud souhlasí s názorem Městského soudu v Praze, že vzhledem ke zjištění, že otec stěžovatelky nabyl československé státní občanství udělením 2. 9. 1961, přičemž takto může občanství nabýt pouze osoba, která v době udělení nebyla občanem Československa, dále že v době podání žádosti o udělení občanství byl držitelem pasu SSSR a povolení k pobytu pro cizince, přičemž k žádosti přiložil potvrzení o propuštění ze státního svazku SSSR, se jeví jako vysoce pravděpodobný skutkový závěr žalované, že otec stěžovatelky nebyl v době odvlечения občanem Československa, ale občanem SSSR. Takto zjištěný skutkový stav vyplývá z provedeného dokazování ve správním řízení a vychází též z dobových dokumentů. I když je nutno připustit, že v archivech nejsou založeny veškeré osobní doklady otce stěžovatelky, pak doklady, které soustředěny byly, takovému skutkovému závěru nasvědčují. Protože objektivně již není možné další důkazy dohledat, pak nezbyvá než uzavřít, že žalovaná neměla jinou možnost, než žádost stěžovatelky zamítnout.

K námitce, týkající se zjištění Střediska pro dokumentaci protiprávnosti komunistického režimu Nejvyšší správní soud zcela ve shodě se závěry Městského soudu v Praze dodává, že v dopise uvedeného orgánu ze dne 23. 8. 1994 je pouze konstatováno – bez nějaké hlubší souvislosti a odkazu na příslušná zjištění, že „že níže uvedení občané ČSR a ČSSR“, mezi nimiž je i otec stěžovatelky, byli po roce 1948 zatčeni orgány StB a předáni orgánům NKVD. Tato zmínka o občanství otce stěžovatelky nevypovídá jednoznačně o tom, že československé občanství měl již v době odvlечения, když není podepřena žádným dalším dokladem či odkazem. Je naopak vyvrácena listinami poskytnutými archivem, z nichž žalovaná vycházela. Nejvyšší správní soud se ztotožňuje též se závěry městského soudu v hodnocení žádosti tohoto úřadu a výboru „Oni byli první“ ze dne 31. 10. 1994 na ukrajinské (ruské) velvyslanectví. Jakkoliv Nejvyšší správní soud nezpochybňuje význam, snahu a zásluhu Střediska pro dokumentaci protiprávnosti komunistického režimu o poskytnutí pomoci osobám odvlечeným a jejich potomkům, nelze souhlasit s názorem stěžovatelky, že pokud tento orgán pouze souhrnně označil osoby v sepsaném seznamu uvedené za občany ČSR či ČSSR, vycházel tak z podložených dokumentů. Lze usuzovat, že vycházel zřejmě především z předpokladu, že tomu tak u těchto osob bylo, když později (v roce 1994) se tímto občanstvím již vykazovaly a nikdy tento předpoklad nezpochybňoval. Nelze hovořit o důkazu nejvyšší vypovídací síly, když ostatní důkazy v řízení provedené takovému závěru nenasvědčují.

Nejvyšší správní soud dodává, že v odůvodnění rozhodnutí žalovaného správního orgánu jsou správně posouzeny rozhodující právní i faktické skutečnosti, z nichž žalovaný vycházel, skutková zjištění jsou zde přehledně a srozumitelně uvedena a vyplývají z provedených důkazů, přičemž městský soud správně posoudil, že skutkový stav byl žalovaným správním orgánem zjištěn přesně, důkazy, které si správní orgán opatřil byly úplné a tyto vyhodnotil v kontextu platné právní úpravy. Po skutkové stránce tak nelze rozhodnutí ničeho vytknout. Ze spisu jednoznačně vyplývá, že otec stěžovatelky vlastnoručně podepsal a vyplnil dne 12. 1. 1959 prohlášení, kde výslovně uvedl, že čs. státní občanství dosud nenabyl, a tedy že je v době odvlечения neměl, přičemž proti tomuto tvrzení, které mohlo být, jak uvádí stěžovatelka ovlivněno různými skutečnostmi, pak nikdy později nijak nebrojil, a to ani v dobách politicky příznivějších.

Lze tak uzavřít, že Nejvyšší správní soud v souzené věci neshledal uváděné skutečnosti ve spojení s ustanovením § 103 odst. 1 písm. b) s. ř. s. za opodstatněné a stěžovatelce v žádné z námitek nepřisvědčil.

Nejvyšší správní soud závěrem dodává, že tímto žádným způsobem nezpochybňuje nezměrné strádání a utrpení otce stěžovatelky, které musel prožívat v důsledku odvlечения a věznění na území Sovětského svazu a nezpochybňuje ani vliv této skutečnosti na kvalitu života jeho dětí, který s ohledem na tehdejší politické zřízení v ČSR byl touto skutečností poznamenán. Nezpochybňuje ani to, že snaha o jakékoliv finanční vyrovnání se tomuto strádání nemůže ani přiblížit. Nicméně striktní vymezení podmínek nároku zákonem, bez toho, aniž by bylo do zákona zakotveno jakékoliv zmírňovací právo (odstranění tvrdosti zákona), neumožňuje ani soudu v rámci jeho rozhodovací pravomoci se od podmínek nároku stanovených zákonem jakkoliv odchýlit. Pokud nebylo prokázáno, že otec stěžovatelky byl v době odvlечения občanem Československa (což je nezbytnou podmínkou pro poskytnutí jednorázové peněžní částky podle § 2 odst. 1 písm. b) zákona č. 172/2002 Sb.), pak nelze její žádosti vyhovět.

Ze všech shora uvedených důvodů Nejvyšší správní soud dospěl k závěru, že kasační stížnost není důvodná, a proto ji zamítl (§ 110 odst. 1 s. ř. s.).

O nákladech řízení o kasační stížnosti rozhodl Nejvyšší správní soud podle § 60 odst. 1 s. ř. s., ve spojení s § 120 s. ř. s. Stěžovatelka neměla v řízení úspěch, žalovaný, který v řízení úspěch měl, žádné náklady neuplatňoval a Nejvyšší správní soud ani žádné mu vzniklé náklady ze spisu nezjistil. Rozhodl proto tak, že se žádnému z účastníků právo na náhradu nákladů řízení o kasační stížnosti nepřiznává.

P o u č e n í : Proti tomuto rozsudku **n e j s o u** opravné prostředky přípustné.

V Brně dne 24. května 2006

JUDr. Dagmar Nygrínová
předsedkyně senátu